

Martinez hic art. II, dub. I. Tertia explicatio est fieri per novam, et intrinsecam actualitatem ipsius formæ, qua actualior redditur in se ad informandum, et non est sola nova unio, aut existentia, aut inhærentia. Nam D. Thomas perpetuo docet ignorare propriam vocem, qui dicunt radicari, seu uniri formam in subjecto, et non perfici in se intrinsece. Sed tamen adhuc dupliciter potest hoc explicari. Primo, quod illa intrinseca perfectio, et actualitas sit per expulsionem contrarii, vincendo enim, et expellendo illud fit magis perfecta, et magis dominatur, et subiecit sibi passum; quod tribuitur Ægidio quodlibeto II, quæst. XIV: secundo, quod in se intrinsece majorem vim, et actualitatem recipiat forma ad informandum subjectum, et per hanc tamquam per rationem formalem, seu vim informandi novo modo se communicat qualitas subjecto, distinguuntque hunc modum a modo unionis, et inhærentiæ, et existentiae accidentis, vocantque illum proprio nomine modum radicationis: quod aliqui Thomistæ hoc tempore sequuntur.

XIV. Prima explicatio illud habet inconueniens, quod accidens non potest mutare existentiam, et inhærentiam, nisi fiat aliqua corruptio, et productio, nam amissio existentiae est corruptio, et acquisitio novæ existentiae est productio, vel reproductio, nihil enim aliud est corrumpi, quam amittere esse: si ergo qualitas ut intendatur amittit esse, seu existentiam, quam habet, et aliam acquirit, desinit esse, seu corrumpitur, et acquirit esse, seu reproductur, quod est incidere in primam sententiam. Deinde non explicat vim propriam, et rationem intensionis, quia illa existentia, aut inhærentia, vel est perfectior, quam ante erat, vel eadem, seu æque im-

perfecta. Si æque imperfecta, nanct sicut ante, et sic non intenditur qualitas, quia intendi est perfici, et meliorari. Si autem existentia, et inhærentia est perfectior, oportet, quod supponat naturam, seu essentiam perfectiorem, quia existentia perfectionem, et nobilitatem sumit ab essentia, cujus existentia est. Nec potest intelligi, quod intensio reddat qualitatem auctam, et meliorem secundum inhærentiam, vel radicationem, et non secundum essentiam, et oppositum dicit D. Thomas quod est propriam ignorare vocem, 2-2, quæst. XXIV, artic. IV ad tertium, et in quæstione de virtutibus, art. XI. Unde etiam in quodlibeto IX, artic. XIII inquit, quod quando dicitur augeri charitatem secundum essentiam, non intelligitur quod est augmentum, seu motus ille in esse, vel in essentia, sed secundum quantitatem. Non ergo mutatur, aut melioratur esse, vel existentia qualitatis non meliorata entitate, ut distinguitur ab existentia. Si autem entitas ipsa melioratur, restat explicandum, quid illud sit, vel quis modus addatur.

XV. Secunda explicatio nisi aliquid amplius dicat, patitur easdem difficultates, eo quod unio accidentis, aut est ipsa inhærentia, aut involvit illam, nec videtur posse mutari unionem, nisi mutetur inhærentia. Unde currit difficultas posita contra istum modum. Nam unio illa, si est perfectior quam ante, supponit perfectiorem entitatem qualitatis, quæ unitur, nec enim ut dicit S. Thomas intensio perficit qualitatem secundum rationem, et non secundum entitatem, vel essentiam. Perfectior ergo unio, entitatem supponit perfectiorem, et tunc restat explicare, per quid perficiatur ista qualitas, ut perfectius uniat. Præterquam quod unio accidentis ad subjectum est dependentia

accidentis in suo esse a subjecto, ideo enim unitur, ut in suo esse dependeat et conservetur. Si ergo mutat unionem, mutat dependentiam in esse, et sic desinit, et destruitur accidens, nec enim potest accidens sine unione permanere, nisi a Deo conservetur separatim, quod hic non intervenit. Actio ergo quæ removet unionem accidentis, removet esse illius, sicut quando removetur unio formæ substantialis destruitur, vel separatur forma, et ipsum totum, ergo si intensio removet accidentis unionem, destruit illud, et iterum uniendo reproductit, quod est absurdum. Quod si unionem non removet, sed relinquit, et aliam superaddit, remanebunt in accidente intenso plures uniones, quam in remisso, cum tamen æque pendeat utrumque accidens a subjecto: et remaneat eadem difficultas, quomodo plures uniones simul sint in eodem subjecto; est enim eadem difficultas, ac de pluribus entitatibus.

XVI. Tertia explicatio quoad utramque partem claudicat. Nam intensio non consistit in expulsionem contrarii; tum, quia prius est in se perfici, et generari, quam contrarium destrui, corruptio enim, et destructio semper est effectus secundarius; tum, quia non potest forma, quæ præexistit in aliquo subjecto expellere contrarium, quod ante non expellebat, nisi in se immutetur, et perficiatur; ergo prius est in se crescere, quam contrarium expellere; tum, quia potest Deus, vel etiam naturale agens in subjecto nihil frigoris habente, ponere qualitatem remissam, et in anima nihil peccati habente potest dari charitas, et gratia remissa, ut in parvulis, et sine ulla infidelitate potest dari fides remissa in aliquibus fidelibus. E converso autem potest Deus simul conjungere in subjecto duas qualitates contrarias in gradi-

bus intensis; ergo non potest consistere intensio in sola, et præcisa expulsionem contrarii.

XVII. Quoad secundam vero partem hujus explicationis, scilicet de additione novæ vis informativæ, quæ vocatur modus radicationis, distinguiturque ab unione, seu inhærentia, et existentia subjecti, impugnavimuseam in quæstione quinta citata de generatione, articulo secundo. Et vis impugnationis reducitur ad hoc, quia actualitas informativa qualitatis non potest ipsi convenire per additionem modi, eo quod informatio, et effectus formalis non est aliud, quam communicatio ipsius formæ in subjecto. Si ergo forma accipit majorem vim informandi, et communicandi suum effectum formalem, cum hic effectus formalis sit ipsa forma communicata, non potest majorem vim, et actualitatem communicandi habere, nisi novam formam habeat, et non novum modum. Quod declaratur sic, quia vel ille modus superadditus deservit, ut qualitas communicet novum effectum modalem subjecto, quem antea non communicabat, quia modum illum non habebat, vel ut communicet novum effectum realem, medio tamen illo modo. Si hoc secundum, non potest ille modus servire, ut ratio formalis superaddita, sed ut conditio requisita ad hoc, ut forma posito illo modo perfectius informet, et communicateur, et tunc ille modus, si solum est conditio, non potest se habere, nisi tamquam unio, seu applicatio, aut inhærentia. Si dicatur primum: ergo non accipiet qualitas majorem vim activam communicandi se, sed majorem vim modalem ad communicandum effectum formalem modalem, et hoc est idem quod altera sententia dicit, quæ non negat addi modum per intensionem, et consequenter effectum formalem moda-

lem, sed tamen iste modus facit formam ipsam magis explicari in subiecto, illudque subicere sibi. Et sic præter effectum formalem, qui fit a modo, necesse est explicare quomodo major effectus formalis fiat ab ipsamet qualitate, qui sit effectus realis, et non modalis. Nam dubitari non potest, quod intensior qualitas non solum habet effectum modalem, sed realem meliorem quam remissa, ut patet, quia qualitas intensa meliores actus producit; disponit enim ad formam substantialem ad quam non disponit remissa, sicut calor ut octo ad ignem, ad quem non sufficit calor ut duo, et alios similes effectus qui modales non sunt; ergo non est dicendum, quod ratione intensionis datur major vis, et actualitas ad informandum per illum modum, cum effectus formalis non sit solum modalis, sed realis.

XVIII. Et præterea urget ratio illa, quam ponderavimus citato loco de generatione, quia si gradus intensior dat actualitatem informandi modalem, similiter gradus remissus, et omnes gradus qualitatis erunt effectus modales illius. Quod si ita est, quod omnes gradus dant effectus modales, quid restabit in ipsa qualitate, quod præbeat effectum formalem realem, si quidem quoad omnes gradus informat qualitas per modum, et ejus vis informativa sunt modi? Aut si aliquid est in forma illa, quæ det effectum formalem realem, et illamet forma non habet vim informativam dandi meliorem effectum, sed id accipit ex modo superveniente, non omnes effectus formales qualitatis sunt ejusdem rationis, sed aliquis erit realis, et aliquis modalis. Et parum refert, quod ad melius informandum indigeat qualitas vi modali superaddita (si de se non habet illam vim) vel entitativa superaddita: quomodo

enim in ratione informandi componitur cum modo, et habet illam per modum, et non per entitatem, eadem enim difficultas videtur manere. De quo videantur plura, quæ diximus citato loco ex quæstione quarta in libris de generatione.

XIX. Quare legitimus modus explicandi mentem D. Thomæ et radiationem istam intensionis, supposito quod non fit per additionem entitativam formæ, sed per novum modum formæ, sumi debet secundum diversum modum unionis, seu applicationis formæ ad subiectum (sive modus unionis sit medius inter formam, et subiectum, sive consequens) sed tamen unio qualitatis, seu formæ ad subiectum habet duplicem effectum formalem, vel potius est conditio requisita, ut forma det duplici modo effectum formalem. Alter est quantum ad dependentiam formæ in suo esse a subiecto, sive quantum ad communicationem ejusdem esse ad subiectum. Alter est quantum ad unitatem, sive convenientiam subiecti cum ipsa forma. Unio enim ordinatur ad faciendam unitatem duorum, et quanto magis communicantur, magis fit unum. Nec potest sic uniri forma subiecto, faciendo majorem unitatem cum illo, quam antea, nisi major reddatur actualitas formæ in se, non quoad additionem entitatis, sed quoad vim actuandi, id est, reducendi ad unitatem, et determinationem ipsam indeterminationem, et potentialitatem subiecti ad plura. Cum enim subiectum, seu materia sit in potentia, et forma sit actus, de se habent dissimilitudinem, et disconvenientiam, et per communicationem ad invicem unum fiunt, dum actualitas supervincit potentialitatem subiecti. Quod si potentialitas subiecti sit indifferens ad oppositas formas, quæ inter se latitudinem habeant, id est, contra-

rietatem aliquam, quæ est oppositio cum aliqua latitudine, et mediatione, quanto magis illa potentialitas subiecti determinatur, et reducitur ad unam formam, tanto magis dicitur fieri una cum illa, quia tanto minus est indeterminata, et indifferens ad plura, et cum quadam confusione.

XX. Quæ confusio, et potentialitas non est in hoc quod possit habere plures formas successive, sic enim etiam in formis substantialibus datur hoc, quod possit materia successive plures formas habere, nec tamen in eis est intensio, sed illa confusio, et potentialitas est ad habendum simul formas contrarias, licet de facto non semper habeat, hoc enim est proprium formarum contrariarum, et latitudinem habentium, quod una non sit incompatibilis cum altera, quousque perfecte vincat potentialitatem subiecti, in gradibus enim remissis compatiuntur simul, sed in gradibus intensis connaturaliter in se non compatiuntur. Et ideo illæ formæ, quæ se mutuo non compatiuntur aliquantulum, et saltem in statu imperfecto in subiecto, sed in quocumque statu se expellunt, ita quod solum successive possint esse in subiecto, tales sunt incapaces intensionis, sicut sunt duæ formæ substantiales, duæ quantitates, duæ figuræ, potentia et impotentia, et aliæ similes formæ, quæ non intenduntur, et remittuntur, quia non respiciunt subiectum capax utriusque formæ simul, sed solum successive una post alteram possunt informare subiectum.

XXI. Ex hoc enim etiam perspicitur ratio, cur intensio non sit per additionem formarum, aut accumulationem entitatum, etiam partialium, sed secundum respectum formæ ad victoriam supra subiectum, id est, ad vincendam, et determinandam potentialitatem, et indifferen-

tiam ejus, qua est capax plurium formarum simul, ad unam tantum, ut ab illa tantum perfecte terminetur. Si enim per additionem entitatum, et partium ejusdem formæ fieret intensio, non videtur aliqua esse ratio cur in quantitatibus, in figuris, in potentiis, in formis substantialibus, posset fieri additio partium, seu entitatum, et sic eis convenire intensionem. Cum autem solum inveniatur intensio, ubi est latitudo, et contrarietas formarum, sic etiam intelligendum est, quod in vincenda potentialitate, et indeterminatione subiecti ad plures formas simul, etiam in majori unitate, et determinatione ad unam fit intensio.

XXII. Dices: Hoc modo reducetur intensio unius formæ ad expulsionem contrariæ, quod supra rejecimus. Et in luce datur intensio, et remissio, nec tamen habet contrarium. Et fides, et charitas nunquam possunt esse simul cum suo opposito etiam gradibus remissis, et tamen suscipiunt intensionem, et remissionem.

XXIII. Respondetur nos negare, sicut et negat D. Thomas loco statim citando intensionem fieri per expulsionem contrarii, aut requirere remissionem, coexistentiam, et compatibilitatem simul cum alio contrario; sed dicimus intensionem fieri per hoc quod potentialitas subiecti ad formas contrarias, quæ de se indeterminata est, et indifferens, et in quadam confusione illius potentialitatis, et indifferentiæ terminetur, et reducat ad majorem unitatem illius formæ, ita quod totam illam conclusionem, et indeterminationem potentialitatis adæquet. Longe autem diversum est intensionem fieri per actualem expulsionem contrarii (quia potest non dari contrarium actum) aut fieri per actionem, et determinationem illius

potentialitatis, quæ est ad contraria. Et per hoc quod magis, vel minus adæquate se habeat in vincenda, et determinanda illa potentialitate, dicitur intendi, aut remitti.

XXIV. De luce autem dicimus non habere contrarium formaliter, sed virtualiter, et æquivalenter, quatenus ita tollitur, aut extinguitur lux per privationem, quæ sunt tenebræ, quod etiam est capax diminutionis, et impedimenti per umbram, quæ non totaliter tollit lumen, sed minuit, et compati potest in eodem subjecto umbra, et lux aliqua, licet diminuta. Et similiter lux est capax refractionis, ut videmus in radiis, qui in medio crassiori impingentes franguntur, et minuuntur, quasi ipsa opacitate mixti, ita ut aliquando divergant in colores, ut in iride videmus. Quare licet ex parte tenebrarum lux non habeat contrarium, quia tenebræ privatio sunt, qua totaliter lux extinguitur, tamen ex parte opacitatis habet virtualiter contrarium, quatenus opacitas impeditiva est lucis ne recipiatur in subjecto, seu transeat, et ex ipsa opacitate, aut lux refrangitur, aut umbra generatur, et ratione opacitatis plus, vel minus in subjecto positæ lux minuitur, aut crescit, depurando subjectum ab illo contrario, si ibi sit, vel ipsam potentialitatem subjecti, qua est capax illius contrarii, sive illius impedimenti, magis sibi subicit, et ad suam terminat unitatem, ejusque tollit conclusionem.

XXV. De fide autem spe, charitate, gratia, aliisque supernaturalibus habitibus, dicimus habere quidem ipsas virtutes aliquid contrarium, quo expellantur, verbi gratia infidelitatem, desperationem, etc. Et ita quantum est ex parte contrarietatis, et ex parte potentialitatis subjecti ad utrumque, non repugnabat simul esse illas formas in gradibus

remissis, repugnat autem per accidens, et ex aliquo extrinseco, quatenus quicumque actus peccati moralis, quantumvis remissus, importat aversionem ab ultimo fine, ratione cujus impedit influentiam luminis spiritualis gratiæ, et virtutum in animam, est enim gratia, et virtutes ipsam comitantes, sicut quædam lux Dei, et participatio splendoris ejus in anima ad modum quo claritas aeris est participatio solis. Et sicut lux posito impedimento statim cessat, ita posita illa aversione, quæ est impedimentum conversionis ad Deum, cessat illa lux gratiæ, et virtutum, sive sit in gradu remisso, sive intenso cum tamen ex parte subjecti recipientis, scilicet animæ, et potentiæ ejus, sit capacitas, et potentialitas ad oppositas formas contrarias, et per majorem victoriam, et reductionem illius potentialitatis ad unitatem formæ inhærens crescit intensio.

XXVI. Unde in virtutibus acquisitis moralibus potentialitas, quæ est ad vitia, et ad virtutes compatiatur in gradibus remissis utrumque contrarium saltem entitative, et physice, ut infra dicetur circa quæstionem LXXI, eo quod habitus vitii, verbi gratia, intemperantiæ longa consuetudine acquisitus, non statim per unum actum temperantiæ, vel habitum remissum expellitur, sed opposita consuetudine, imo nec per infusionem gratiæ, et virtutum supernaturalium habitus ille vitiosus expellitur, sed manet physice, licet non moraliter in ratione avertentis a rectificatione rationis, sed in ratione cujusdam inclinationis ad suum objectum, circa hoc enim patitur difficultates quis, etiam post justificationem ex prava illa consuetudine. Ergo signum est ex parte subjecti inveniri potentialitatem erga contraria, quæ suam habet latitudinem vincendam per intensio-

nem, et radicationem, licet per accidens impediatur aliquando contrariæ illæ formæ, etiam in gradibus remissis esse in subjecto. De quo diximus in libris de generatione, quæst. x, artic. II, et infra dicemus circa quæstionem LXXI.

XXVII. Quapropter ex mente D. Thomæ intensio explicanda est per unionem formæ ad subjectum non quatenus præcise constituit communicationem in esse, vel dependentiam qualitatis in esse a subjecto, sed quatenus magis determinat potentialitatem illam, et indeterminationem, quam habet, seu conclusionem ad formas contrarias, vel impeditivas sui, potestque de se aliquid illarum simul habere talis potentialitas, quanto plus vincitur, et subicitur formæ, et ad ejus unitatem magis terminatur dicitur intendi, seu radicari in subjecto, mutaturque illa unio, et fit de novo, quantum ad hoc quod in illa potentialitate subjecti minus loci relinquatur ad oppositam formam, minorque aptitudo, et inclinatio in illam, eo quod totam illam conclusionem, et potentialitatem ad utramque formam terminat unio istius subjiciens totam illam potentialitatem sibi. Et in hac terminatione, et subiectione potentialitatis ad se variatur unio, non ipsa entitativa ratione unionis, et communicatione in esse. Nec ita variatur unio, quod non etiam varietur, et perficiatur, ipsa forma ut unibilis, et ut est radix talis unionis, quia sic crescit in radicatione forma, quod etiam in essentia perficitur, ut dicit D. Thomas et nos sequenti articulo in tertium argumentum et in fine articuli dicemus.

XXVIII. Nec dici potest quod si illa potentialitas est ad duas oppositas formas, non potest una forma actuare utramque potentialitatem, quia ratione illius potentialitatis est

capax unius formæ, et ratione alterius est capax oppositæ; ergo non potest ista crescendo occupare potentialitatem suæ oppositæ formæ, quia non est capax illius. Imo bene stat non relinqui in uno subjecto capacitatem oppositæ formæ, et tamen aliam formam non intendi: sicut anima Christi, ut in tali supposito est capax peccati, et tamen posset Deus illi infundere gratiam valide remissam, sicut et nullam.

XXIX. Respondetur enim quod illæ potentialitates non sunt diversæ ex parte receptivi, seu receptaculi formarum, quod idem est, sed ex parte respectus, quia est capacitas respiciens diversas formas in eodem tamen receptaculo, sed forma illa quæ sub suo respectu, et non sub respectu ad aliam formam recipitur, potest totam illam potentialitatem, et receptaculum occupare subjiciendo illam sibi, et terminando confusionem, et indeterminationem ejus ad se, et tunc intenditur. Imo addo, quod quando potentialitas subjecti ad formam est ad formam contrariam, et oppositam, potius ex ejus actuacione, ex eo quod ei conjungitur alia forma vincendo ipsam, fit fortior, et perfectior, quia conjungitur illi potentialitati, non ut ab ea accipiens perfectionem, et subjiciens. Quanto autem magis contrarium est subjectum quod vincitur, tanto perfectior est forma, quæ vincit, et agens quod efficit, quia per assimilationem ad agens qualitas fortior est, non per assimilationem ad potentialitatem subjecti, sed per victoriam ipsius. Quod vero dicitur de anima Christi, dicimus illam esse impeccabilem ex causa extrinseca, nempe ex unione ad Personam divinam, sicut beatus ex visione, licet habeat gratiam in gradu remisso. Talis autem impeccabilitas, et incapacitas ad contrariam formam ex causa extrinseca non tollit quin ipsa